

Kysymykset/Frågor

1. Digitalisaatio

Miten arvoitte, että kielelliset oikeudet toteutuvat viranomaisten digitaalisissa palveluissa ja miten digitaalisten viranomaispalveluiden kielellinen saatavuus on yleisellä tasolla turvattu? Mitä keskeisiä edistysaskeleita ja/tai haasteita näette tämän osalta?

2. Poliisi ja pelastustoimi

Miten arvoitte, että kielelliset oikeudet toteutuvat poliisin ja pelastustoimen palveluissa ja miten viranomaispalveluiden kielellinen saatavuus on yleisellä tasolla turvattu? Mitä keskeisiä edistysaskeleita ja/tai haasteita näette tämän osalta?

Tulkkauspalveluiden kilpailutus on johtanut ammattitaitoisten tulkkien aseman heikentymiseen oikeus- ja poliisitulkkauksessa. Käytännössä kilpailutuksia voittavat halvimman tarjouksen tehneet tulkkaustoimistot, jotka eivät käytä rekisteröityjä oikeustulkkeja. Tämä käytäntö on ristiriidassa oikeustulkkausdirektiivin kanssa.

3. Opetus

Onko ja millä tavoin kieliryhmänne kielellisiin tarpeisiin vastattu opetuksen alalla? Mitä keskeisiä edistysaskeleita ja/tai haasteita näette tämän osalta?

Valitettavasti viron kielen asema opetuksen alalla on viime vuosina huonontunut.

Oman äidinkielen opettaminen on sattumanvaraista ja järjestetään pitkälti kunkin kunnan oman määrittelyn mukaisesti. Suomenvirolaisista lapsista oman äidinkielen opetukseen osallistuu vain noin kolmannes. Eri kuntien erilaisesta panostuksesta esimerkki pääkaupunkiseudulta: sekä Vantaalla että Helsingissä asuu noin 1000 vironkielistä 7-16-vuotiasta, mutta Vantaalla oman äidinkielen opetusta saa 600 lasta ja Helsingissä vain 200.

Helsingin yliopisto on tarjonnut lukuvuodesta 2014/2015 lähtien mahdollisuuden saada viron kielen opettajan pätevyys, mutta muodollista pätevyyttä pystyy hyödyntämään vain peruskoulun oman äidinkielen opettajana, koska lukioissa viroa oman äidinkielenä eikä vieraana kielenä opeteta. Viroa vieraana kielenä suomalaisissa kouluissa ei opeteta, vaikka se on helposti omaksuttava lähisukukieli, virolaiset korkeakoulut ovat suosittuja opiskelupaikkoja suomalaisnuorten joukossa ja mailla on hyvin tiiviit suhteet kaikilla aloilla.

Vuonna 2014 viroa opetettiin vieraana kielenä neljässä suomalaisessa lukiossa. Vuonna 2020 viroa vieraana kielenä ei opettu ainoassakaan lukiossa. Syksyllä 2021 onneksi Kouvolan lukiossa tarjotaan yhtä viron kurssia. (vrt. neljä kerta pienemmässä Virossa suomea opetetaan n. 40 lukiossa ja peruskoulussa sekä toisena että kolmantena vieraana kielenä).

Viroa äidinkielenä opetetaan Sibelius-lukiossa, mutta vain tentittävänä kurssina.

Viroa ei ole mahdollista kirjoittaa ylioppilaskirjoituksissa.

Säästösyistä 2010-luvulla viron kielen yliopisto-opetusta on karsittu, ja viron kielen lehtorista on luovuttu Jyväskylän, Oulun ja Tampereen yliopistoissa. Nyt viron kielen opetus ajetaan alas myös Helsingin yliopistossa. Helsingin yliopistolla on valtakunnallinen vastuu täysmittaisesta Viron kielen ja kulttuurin yliopistotasoisesta opetuksesta Suomessa. Viron kielen professorin tehtävä on täyttämättä kevästä 2020 alkaen. Toukokuussa 2021 hallinto ilmoitti, että viron kielen yliopistonlehtorin työsopimusta ei jatketa. Todennäköisesti ensi vuonna ei jatketa myöskään virolaisen kulttuurin lehtorin työsopimusta. Näin ollen täyttämättä jää kolme vakanssia, joita korvaamaan on tarjottu rahoitusta tuntiopetukselle. Tämän jälkeen Suomessa ei ole yhtään yliopistoa, jossa olisi mahdollisuus täysmittaisiin viron kielen ja kulttuurin opintoihin.

4. Mikä on Suomessa asuvan kieliryhmänne koko?

Suomen tilastokeskuksen tietojen mukaan viroa äidinkielenään puhuu 49 551 pysyvästi Suomessa asuvaa henkilöä. Suomen tilastokeskus tilastoi vain vakituiset asukkaat. Heidän lisäksi Viron väestörekisterin tietojen mukaan Suomessa asuu väliaikaisesti 18 561 Viron kansalaista, joista suuri osa puhuu äidinkielenään viroa. **Yhteensä Suomessa asuu reilu 70 000 vironkielistä (yli prosentti väestöstä).** Noin puolet heistä asuu pääkaupunkiseudulla.

Heidän lisäksi Suomessa työskentelee viikottain 10 000-30 000 virolaista työmatkalaista.

Viro on siis Suomen suurimpia vähemmistökieliä ruotsin ja venäjän jälkeen, mutta se ei näy lähes missään.

5. Millaiseksi koette Suomessa vallitsevan kieli-ilmapiirin?

Suomessa näyttää olevan kolme virallista kieltä: suomi, ruotsi ja englanti. Koronan hyvänä vaikutuksena viittomakielen rooli viestinnässä korostui. Muista kielistä venäjä näkyy esim. kulttuuripalveluissa, mutta muiden kielten asema Suomessa on heikko.

Englanti ei ratkaise vähemmistöjen kielellisiä tarpeita. Maahanmuuttajista suuri osa ei hallitse englantia kovin hyvin tai ei ollenkaan. Jotta kaikki Suomessa asuvat olisivat kielellisesti tasavertaisessa asemassa pitää panostaa KAIKKIEN maahanmuuttajien (myös työperäisten, opiskelemaan tulevien ja puolisoina tulevien) suomen kielen opetukseen.

Selkosuomen ja selkoruotsin roolia pitää vahvistaa oleellisesti. Englannin kielen sijasta tai sen ohessa viranomaisten tiedotus pitää tapahtua selkokielellä.

On selvää, etteivät viranomaiset pysty palvelemaan kaikkia kieliryhmiä heidän omalla kielellään. Suomen kielen (vaikka pakollinen) opiskelu ja selkokielen käyttäminen asettaisivat kaikki kieliryhmät tasavertaiseen asemaan.

6. Onko teillä muita huomioita, joita haluaisitte tuoda oikeusministeriön tietoon kielikertomuksen osalta? Esimerkiksi millaiseksi koette tulkkauspalveluiden toimivuuden?

Viron kielen asema Suomessa on hyvin ristiriitainen. Voisi ajatella, että viro on Suomessa näkyvä ja olleellinen kieli, koska se on

a) suomen lähisukukieli

(perussanastoltaan ja rakenteeltaan hyvin läheinen, helposti omaksuttava)

b) naapurivaltion kieli

(Viro on suomalaisten tärkein matkailumaa ja maa, jossa asuu tuhansia suomalaisia, Suomi on Virolle tärkein kulttuuri- ja talousalan yhteistyökumppani)

c) kolmanneksi suurin vähemmistökieli

Suomessa vakituisesti asuvien äidinkielet:

Suomi	4 811 067	86,9 %
Ruotsi	287 871	5,2 %
Venäjä	84 190	1,5 %
Viro	49 551	0,9 %
Arabia	34 282	

Virolaisten lukumäärä Suomessa on vuodesta 1990 eli kolmenkymmenen vuoden aikana kasvannut 35-kertaiseksi (vuonna 1990 vironkielisiä asui Suomessa vakituisesti 1394, vuonna 2020 heitä oli 49 550), mutta viron kielen asema yhteiskunnassa ei ole parantunut paljoakaan. Viimeisen kymmenen vuoden aikana viron kielen asema on jopa heikentynyt.

Tulkkauspalveluista

Tulkkauspalveluiden kilpailutus on johtanut ammattitaitoisten tulkkien aseman heikentymiseen oikeus- ja poliisitulkkausissa. Käytännössä kilpailutuksia voittavat halvimman tarjouksen tehneet tulkkaustoimistot, jotka eivät käytä rekisteröityjä oikeustulkkeja. Tämä käytäntö on ristiriidassa oikeustulkkausdirektiivin kanssa.